

Neoliticul târziu

3) Orlești, jud. Vilcea. În punctul Valea Silei, am identificat în vara anului 1966, o așezare neolitică a purtătorilor culturii Sălcuța³. Din malul săpat de albia pârului Silea, am scos mai multe fragmente ceramice, chirpici și așchii de silex. Notăm: un fragment de buză de vas din lut în amestec cu nisip și pietricele, de culoare castaniu închis, având toarta în bandă lată, ușor supraînălțată, iar la bază o pastilă în relief (fig. 2/13). Din aceeași categorie, de culoare castaniu deschisă amintim și un fragment de strachină cu buza prelung îngroșată spre interior (fig. 2/15). Atât toarta pastilată⁴ cit și fragmentul de strachină⁵ sînt tipice culturii Sălcuța, faza IV⁶. Din același strat de cultură face parte și un fragment de proeminență prelungită, neperforată, din pastă în amestec cu nisip și pietricele de culoare vinată în spărtură, slip negru în interior și castaniu închis în exterior (fig. 2/14).

Din cele expuse mai sus reiese că în regiunea nordică a Olteniei, neoliticul vechi se manifestă sub aspectul culturii Starčevo-Criș, iar etapa târzie sub aspectul culturii Sălcuța, neoliticul mijlociu manifestîndu-se prin întinderea culturii Boian, din stînga Oltului, semnalată la Valea Râii⁷.

Cultura materială a oamenilor de la Valea Râii are trăsături comune cu restul purtătorilor culturii Criș de pe teritoriul României, ducînd o viață stabilă și avînd o economie dezvoltată bazată pe cultura plantelor și creșterea animalelor domestice.

RÉSUMÉ

L'auteur nous fait connaître la découverte du néolithique dans la partie nord-ouest de l'Olténe, présent sous la forme des cultures de Starčevo - Criș et de Boian à Valea Râii et la culture de Sălcuța à Orlești, départ. de Vilcea. Ces sites sont encadrés des maintenant dans l'aire de répanse de ces cultures néolithiques.

³ Tot aici, la o înălțime de 4,20 m am identificat un strat de cultură de la începutul epocii bronzului, iar la înălțimea de 2,30 m, o așezare din prima și a doua epocă a fierului. De asemenea pe latura de est a curții bisericii Silea, apar fragmente ceramice din epoca bronzului și din perioada geto-dacică.

⁴ Vezi D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, pag. 317, și fig. 144/9,6.

⁵ *Ibidem*, pag. 312 și fig. 142/6.

⁶ *Ibidem*, pag. 309 și urm. Pentru problemele pe care le implică tipul de toartă menționat vezi P. Roman *Unele probleme ale neoliticului târziu și perioadei de tranziție în lumina săpăturilor de la Băile Herculane, Peștera Hoșilor, Craiova 1967*; D. Berciu, *Catalogul Muzeului arheologic din Turnu-Severin în Materiale I*, pl. V A/19-20.

⁷ D. Berciu, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, pag. 70.

CERCETĂRI ȘI DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN JUDEȚUL TELEORMAN

ION SPIRU

Cercetările de suprafață și săpăturile efectuate în ultimii ani în cuprinsul județului Teleorman au dus la importante și numeroase descoperiri arheologice, dintre care unele încă nepublicate.

De o atenție deosebită s-a bucurat valea riului Vedea și afluenții ei, Tina, Nanov și Vistiereasa, ca și valea riului Teleorman, care au oferit și cele mai multe descoperiri.

În cuprinsul județului, aria cercetată cuprinde satele Plosca, Nenciulești, Călinești, Buzescu, Adămești, Nanov, Poroschia, Țigănești, Păuleasca, precum și orașul Alexandria, așezate pe valea riului Vedea. Pe cursul Teleormanului au fost cercetate satele Lăceni, Măgura-Bran, Puțințe, Cernetu, Ștorobăneasa și Beiu.

Urmele așezărilor identificate aparțin paleoliticului inferior, mijlociu și superior, neoliticului, bronzului, fierului, epocii prefeudale (sec. IV) și feudale timpurii (sec. IX-X).

Marele număr de așezări (de exemplu, numai între orașul Alexandria și comuna Țigănești, pe o distanță de 5 km, am identificat aproximativ 20 de vechi așezări,) ca și continuitatea de locuire a omului în această regiune se datorează condițiilor deosebit de favorabile, ca de pildă, fertilitatea solului, izvoare de apă bogate, pășunat, vinat și pescuit bogat, ca și existența lutului necesar industriei olăritului etc.

Cu toate că această regiune, care este de altfel una din cele mai bogate din țară în vestigii de interes arheologic, a fost cercetată încă din secolul al XIX-lea (Bolliac, Butculescu, Odobescu, Tocilescu), totuși abia în anii construirii socialismului în țara noastră, în urma înființării muzeului din Alexandria și prin cercetările și săpăturile efectuate în cuprinsul fostelor raioane Alexandria, Roșiorii de Vede și Zimnicea, a fost extinsă aria de cercetare arheologică a acestei zone.

În cele ce urmează voi prezenta așezările cercetate, în ordinea vechimii lor:

I. DESCOPERIRI PALEOLITICE

În pietrișurile aluvionare ale râului Vedea, între punctele Vadul Aninilor și Vadul Coadă Pădurii, am descoperit, pentru prima dată în anul 1960, unelte de silex, aparținând atât paleoliticului inferior (clactonian; levalloisian), celui mijlociu (levalloiso-musterian), cât și celui superior (aurignacian). Cercetările ulterioare au dus la descoperirea unor asemenea unelte, atât la nord, cât și la sud de Alexandria, pe prundul râului Vedea, între satele Buzescu-Poroschia. Dintre uneltele găsite amintesc așchii clactoniene, răzuitoare și virfuri de mină musteriene, precum și răzușe aurignaciene.

II. DESCOPERIRI NEOLITICE

Resturi materiale de locuire aparținând neoliticului s-au identificat atât pe terasele cursurilor de apă amintite, cât și în măgurile întâlnite în apropierea apelor și pe terase.

a. La Ripe

De la Alexandria spre Poroschia, trecind de topitoria de cîneșă; pe terasa situată între ripa a treia și a patra din stînga râului Vedea, am descoperit la suprafață peste o sută de microlite. Sînt lame neretrușate, răzușe mărunte pe lame și așchii cu partea activă în general convexă, lame cu rețușe fine pe laturile lungi și așchii etc. Culoarea așchilor și a silexurilor este cenușie-gălbuie, cafenie etc. Numai săpăturile vor putea oferi o datare precisă a acestei locuiri neolitice.

b. Adămești.

La aprox. 200 m de ruinele vechii biserici din Adămești-Nanov, în malul drept al râului Vedea, am identificat urmele a două bordeie prăbușite în apă. Fragmentele ceramice aparțin unei locuiri neolitice gumelnițene. Am adunat silexuri, oase și scoici găsite într-o groapă din apropierea bordeielor. Observațiile stratigrafice arată urme de locuire de 1 m grosime. Datorită eroziunii permanente a râului, așezarea este în pericol de a fi complet distrusă.

c. Alexandria.

Cu ocazia ridicării podului nou din partea de est a orașului, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice. Făcîndu-se cercetări și apoi săpături, s-au scos la iveală, între altele, și urmele unei așezări neolitice aparținînd culturii Boian. S-au găsit un bordei și o groapă de bucate.

d. Gorganul.

Pe malul stîng al râului Vedea, la Gorgan, se află urmele unei așezări neolitice sub forma unei măguri, fiind așezată pe platforma înaltă ce formează malul stîng al râului, în capătul de N.E. al orașului. Așezarea are legătură cu malul platformei, care a fost tăiat de locuitorii neolitici, printr-un șanț de apărare. Dimensiunile măgurii sînt de cca 12—15 m înălțime

și cu un diametru de 100 m. Din materialul găsit amintesc un fragment de strecurătoare, fragmente de vase, silexuri, o piatră de rășniță etc.

e. Plosca.

La 1 km sud de gara Plosca, în lunca râului Vedea, se află urmele unei așezări neolitice sub forma unei măguri înaltă de circa 5—7 m și cu un diametru de 80—100 m. La suprafață au fost găsite mai multe fragmente ceramice, aparținînd culturii Gumelnița, greuțai de lut, unelte de silex, lame, răzușe, precum și foarte mult chirpici.

f. Nenciulești.

În marginea de sud a acestui sat, în stînga râului Vedea, se află o mică măgură cu dimensiuni aprox. de 40×40m. Pe suprafața ei am găsit același material, fragmente ceramice cu decor de adîncituri dispus în șiruri paralele, silexuri și chirpici. Așezarea aparține unei locuiri neolitice a culturii Gumelnița.

g. Țigănești.

Pe malul stîng al râului Vedea, în partea nord-estică a satului Țigănești se află o mare măgură, asemănătoare Gorganului din Alexandria. Așezată pe platforma înaltă a malului stîng al râului, atrage de departe privirea călătorului. Așezarea de aici, prin materialul arheologic adunat, denotă urmele unei locuiri din neolitic, aparținînd aceleiași culturi gumelnițene.

h. Așezări neolitice am identificat și pe afluenții râului Vedea. De exemplu pe pîrîul Nanov, la locul « La Siliște », la circa 3 km vest de satul Adămești, pe terasa care coboară spre pîrîu, se găsește material arheologic, fragmente ceramice, silexuri, chirpici etc. provenite dintr-o așezare neolitică, gumelnițeană.

i. Măgura de la podul pîrîului Nanov.

La circa 4 km de Alexandria, pe șoseaua Alexandria-Turnu-Măgurele, lingă podul de peste pîrîul Nanov, am identificat o mică măgură cu dimensiunea de 30×30m în diametru, situată în apropierea pîrîului. Fragmentele ceramice, unele cu decor incizat în paranteze, altele cu linii adîncite, denotă o așezare neolitică, aparținînd culturii Gumelnița.

j. Grădinăria C.A.P. 7 Noiembrie.

Lucrîndu-se un dig în vara anului 1967, s-au scos numeroase fragmente ceramice, provenite din malul drept al pîrîului Nanov. Cercetînd așezarea, am constatat că ea se află la circa 100 de metri nord-vest de albia pîrîului și mai multe locuințe au fost scoase parțial la suprafață. Am putut culege fragmente ceramice, tipice culturilor Gumelnița și Boian. Printre altele am găsit o dalță și o lingură de lut.

l. Pe valea pîrîului Vistiereasa, la locul numit « Grădinari » am identificat, în malul stîng al terasei ce coboară spre pîrîu, fragmente ceramice provenite dintr-o așezare tîrzie gumelnițeană.

Unele fragmente cu decor liniar purtau urme de culoare albă, ceea ce ar putea arăta o așezare tirzie neolitică, sau chiar din epoca bronzului. Sînt necesare cercetări noi.

m. Comuna Măgura — satul Bran.

În satul Bran, așezat pe valea râului Teleorman, se află o măgură înaltă de circa 15 m cu un diametru de 100 m. Măgura a servit ca așezare unor triburi aparținînd culturii Gumelnița. Așezarea destul de mare a avut la început și un șanț de apărare, ce o izola de terasa din stînga a platformei luncii. Materialul ceramic este destul de numeros.

III. EPOCA BRONZULUI

Cu prilejul săpării unor șanțuri la Lăceni, la 50 m de uzina de alimentare cu apă a orașului Alexandria, s-au găsit la o adîncime de 1,5—2m — resturi dintr-un schelet uman. Lucrătorii, încercînd să le scoată, le-au distrus în bună parte, dar au salvat două brățări de bronz și aproximativ 50 de scoici albe, ce alcătuiau inventarul mormintului. Brățările în formă de spirală erau inegale ca mărime. Pe cea mai mare, lucrătorii au rupt-o în două și au îndreptat-o, crezînd că ar putea fi de aur. Ceramică nu s-a găsit. Pe șanțurile alăturate au fost culese însă fragmente ceramice dacice.

Datorită acestei importante descoperiri, în vara anului 1962, împreună cu muzeograful E. Rosenthal și prof. D. Berciu, am mai făcut o cercetare de suprafață în speranța identificării și a altor morminte, fără a mai găsi ceva. Ulterior, în marginea de sud a satului am identificat și o mică așezare a cărei ceramică se datează în epoca bronzului.

IV. PRIMA EPOCĂ A FIERULUI.

a. Alexandria.

Cu ocazia săpăturilor la podul nou al orașului, ca și în urma cercetărilor ulterioare, au fost descoperite mai multe fragmente ceramice din prima epocă a fierului. Amintim un căuș de lut cu mînușă suprainălțată și cu buton terminal, ornamentat cu caneluri.

Fragmente ceramice aparținînd aceleiași culturi au fost găsite întîmplător pe terasa din stînga râului Vedeia, provenite din mai multe locuințe, descoperite fragmentar.

b. Lăceni.

În partea de vest a satului, pe «Plai» și la «Cișmele», în anul 1960, săpîndu-se cinci gropi pentru înșilozarea porumbului, cu dimensiuni mari de 20m×3m adîncime, s-a dat peste urmele unor locuințe din care s-au scos fragmente ceramice și oase de cai. Cercetînd aceste șanțuri am putut observa profilul unor bordeie. Erau neregulate și destul de mari, unul din ele avînd o latură de 4 m, iar la unele bordeie se vedeau și urme de vetre. Ceramică cu butoni este specifică culturii Hallstatt.

c. Lăceni—Cioroaița.

La 2 km de comună, la locul numit «Cioroaița» în malul stîng al șoselei, luîndu-se nisip din carieră, s-a dat peste urme de veche locuire, documentată prin fragmente ceramice aparținînd aceleiași culturi Hallstatt. Se putea observa profilul bordeicilor. La unul din ele sub stratul de pămînt, am observat un strat gros de 2—3 cm de cenușă, în care se mai distingeau încă paie arse și carbonizate, de unde am putut salva trei vase întregi pe care le-am depus la Muzeul din Alexandria.

d. Măgura-Buduiasca.

Cînd s-a arat în punctul Buduiasca, în terasa din dreapta a râului Teleorman, s-a dat peste urme de locuire veche, aparținînd culturii Hallstatt. Din materialul găsit, amintim un vas mic cu buton terminal și cu mînușă suprainălțată.

e. Comuna Beiu.

În acest sat, în malul stîng al terasei ce coboară spre lunca râului Teleorman, pe drumul ce duce spre Cervența, se vîd în mal profilurile mai multor bordeie. Cercetînd ceramică găsită, putem afirma că ea aparține unei faze timpurii a culturii Hallstatt.

V. A DOUA EPOCĂ A FIERULUI

a. Alexandria.

Pe terasa din stînga râului Vedeia, la o depărtare de circa 3 km nord-est de orașul Alexandria, cu prilejul unor cercetări prin viile unor locuitori s-au găsit fragmente ceramice, care datează din a doua jumătate a sec. al V-lea î.e.n. Acest fapt a determinat colectivul Institutului de arheologie al Academiei R.S. România, care a făcut săpături aici, să considere ceramică găsită ca reprezentînd o etapă de trecere de la prima la cea de-a doua epocă a fierului, în zona dintre Dunăre și Carpați.

b. Pe terasa de pe malul stîng al râului Vedeia, în pădurea din dreptul spitalului și C.A.P. 30 Decembrie, se găsesc numeroase fragmente ceramice lucrate la roată și din pastă cenușie ca și fragmente groase din pastă neagră. Dovada așezării dacice din acest loc o constituie și urmele bordeiilor descoperite cu ocazia săpării gropilor de înșilozare.

c. La Ripe.

Pe terasa râului Vedeia, în locul numit «La Ripe», la est de satul Poroschia, atît pe suprafața terasei, cit și în malul râpilor, se află urme de așezări din Latene. Un miner de ulcior sau vas mare este lucrat din trei bucăți, foarte frumos executat în torsadă.

d. Drumul către comuna Pielea.

Lîngă ultima ripă din malul stîng al râului Vedeia, la circa 100 m de firul apei, pe drumul ce duce spre comuna Pielea (Teleorman) am cercetat urmele mai multor bordeie, scoase la lumină de șuvoaiele de apă provenite din ploii.

S-a putut culege un numeros material ceramic aparținând epocii a doua a fierului, fragmente de vase din pastă neagră cu luciu și pastă cenușie.

e. Călinești.

La marginea satului, spre mieznoapte, în locul numit « La Grădinești », în anul 1961 s-a găsit un tezaur monetar roman de argint, din timpul republicii. Cercetind cu acest prilej așezarea am găsit și numeroase fragmente ceramice din pastă cenușie lucrate la roată, ca și văsciorul în care fuseseră îngropate monedele. Sînt aici și numeroase oase umane, provenite dintr-un cimitir. Sînt necesare noi cercetări spre a se putea data.

f. Lăceni.

La uzina de alimentare cu apă a orașului, în șanțurile din preajma uzinei s-au găsit fragmente ceramice din Latene.

g. Comuna Cernetu (Atirnați).

În lunca din partea stîngă a riului Teleorman, sub coasta dealului împădurită pînă aproape de șosea, există urme de locuire dacică aparținind epocii a doua a fierului.

h. Valea pîriului Nanov.

La circa 2 km de oraș, pe malul drept al pîriului Nanov, sînt de asemenea urmele unei așezări Latene. Fragmentele ceramice sînt lucrate din pastă atît cenușie, cit și neagră, iar unele au ca decor o bandă de trei linii incizate paralel.

Menționăm că în jud. Teleorman au fost descoperite mai multe tezaure monetare. Primul provine din satul Schitu, unde au fost depistate peste 100 monede dacice, al doilea din satul Poroschia, unde s-au găsit în 1964, pe terasa din stînga « Ripelor », peste cinci sute de monede de argint romane din sec. III—II și i.e.n., iar la Orbeanca s-au descoperit monede thasiene și fragmente ceramice dacice.

VI. DESCOPERIRI DIN SECOLELE

IV—X e.n.

Pînă în prezent s-au datat sigur urmele a două așezări din acest timp.

a. La circa 1 km sud de podul nou al orașului Alexandria, aproape de Abator, pe malul stîng al riului Vedea, s-au descoperit mai multe bordeie, din care au fost adunate fragmente ceramice, obiecte de uz casnic și o vatră bine conservată.

b. A doua descoperire s-a realizat în partea de vest a satului Țigănești, în valea Tabacului, cu ocazia săpării unui șanț de irigare. Aici s-au găsit două morminte, avînd ca inventar două vase datate de către C. Preda ca aparținînd secolului IV e.n.

Ținem de asemenea să amintim existența unei serii întregi de măguri ridicate pe versantul drept și pe cel stîng ale teraselor ce domină lunca riului Vedea și a riului Teleorman. Ele se înșiruie atît în jurul orașului și al satelor Adămești, Nanov, Poroschia, Țigănești, cit și la nord și sud de ele. Asemenea măguri se află

și în jurul satelor Măgura-Bran, Lăceni, Vițănești, Silișteea (Grosu), Pielea (Teleormanul) etc. Am cercetat trei din ele pe versantul din dreapta al riului Vedea, deasupra satului Adămești, nu departe de silișteea pîriului Nanov.

Ele au înălțimea de circa 3—5 m și cu un diametru de 40 și chiar 50 m. Pe suprafața lor nu s-a găsit ceramică. În schimb s-au observat, în jurul măgurilor mari, una sau două măguri mult mai mici, aproape greu de distins, deoarece au fost nivellate, în decursul vremii de lucrările agricole.

La podul Nanovului

Nu departe de măgura amintită de la podul de peste pîriul Nanov, pe șoseaua Alexandria — Tr. Măgurele, pe panta terasei ce coboară spre pîriu, se găsesc numeroase fragmente ceramice cu decor de linii incizate paralel, lucrate din pastă de culoare roșcată, cenușie etc.

La podul nou

În urma lucrărilor efectuate în anul 1956, pentru construirea podului nou de peste riul Vedea, s-au scos la iveală urmele mai multor bordeie, ce ulterior au fost cercetate de către un colectiv al Institutului de Arheologie al Academiei R.S. României, împreună cu colectivul Muzeului din Alexandria. Cu acest prilej au fost identificate peste 15 bordeie din care au fost strînse fragmente ceramice, unelte de os etc. De asemenea a fost descoperit și un cuptor.

La Ripe

În acest loc din malul stîng al riului Vedea, pe o mare întindere a terasei, între satele Poroschia și Țigănești s-au găsit fragmente ceramice specifice culturii Dridu și provenite din așezările răvășite de fierul plugului și al tractoarelor.

Păuleasca

În partea de vest a satului Păuleasca, pe versantul din dreapta riului Vedea, în iarna anului 1960, s-au găsit fragmente ceramice specifice culturii Dridu, provenind dintr-un cimitir de incinerare din secolele IX—X. S-au găsit peste 40 de urne așezate la circa 5—6 m una de alta și îngropate la o adîncime de 0,50—0,60 m de la suprafața solului.

Lăceni

Fragmente ceramice din aceeași epocă au fost găsite și în partea de nord-est a satului Lăceni, pe coasta « Gîrlenilor ». Cum pe același loc au fost găsite și oase umane, s-ar putea să existe și în acest loc un cimitir din aceeași epocă.

Ștorobăneasa

În malul riului Teleorman, la intrarea în sat dinspre mieznoapte, au fost identificate profilurile mai multor bordeie. Din unul din ele a putut fi recuperat un vas aproape întreg, cu desen de linii în valuri, specific culturii secolului IX—X-Dridu.